

Gebiedsproces Dongeradielen

Plan van Aanpak planfase

Versie: 18 september

Inhoud

1. Inleiding	2
2. Werkwijze	3
2.1. Gebiedsgericht werken.....	3
2.2. Samen met de streek.....	4
2.3. Haalbaar en betaalbaar	4
2.4. Van grof naar fijn	4
2.5. Parallele sporen	7
3. Organisatie	8
4. Producten	11
4.1. Gebiedsplan.....	11
4.2. Aankoopstrategieplan	12
5. Planning	13

Bijlagen:

1. Verkenning
2. Afspraken CBAF – Overheden
3. Communicatieframe
4. Planning

1. Inleiding

In de Verkenning (bijlage 1) en Afspraken CBAF – overheden (bijlage 2) zijn de voorbereidingen getroffen voor het opstellen van een gebiedsplan Dongeradielen. Deze zijn door Gedeputeerde Staten vastgesteld. Hierin is onder meer de opgave, scope, organisatie en financiering bepaald.

De essentie daarvan laat zich puntsgewijs als volgt samenvatten:

- Het herstellen of compenseren van de schade aan het watersysteem door gaswinning is de grootse opgave in dit gebied. Vooral de landbouw merkt de nadelige effecten van bodemdaling op de waterhuishouding (verminderde drooglegging en verminderde waterberging).
- De omvang van deze opgave is aanzienlijk. Ter illustratie: in de (voor)verkenningfase is becijferd dat voor volledig herstel van het watersysteem ca. 80 hA extra waterberging en 2000 hA (anti-verziltings)drainage nodig is. De kosten hiervan bedragen enkele tientallen miljoenen. Ook andere maatregelen zijn denkbaar, zoals tijdelijke overloopgebieden en financiële afkoop van schade. In de planfase zal de opgave in meer detail onderzocht worden en bepaald moeten worden welke combinatie van maatregelen getroffen wordt om de schade te herstellen of te compenseren.
- Naast de bodemdalingsopgave kunnen in het gebied nog andere opgaven, wensen en kansen spelen. In de planvorming zal bepaald worden welke daarvan meegenomen kunnen worden in het Gebiedsplan. Voldoende draagvlak en voldoende financiële middelen zijn daarbij van belang. Wellicht is koppeling dan mogelijk aan de bodemdalingsopgave.
- Realisatie van de opgave vraagt een integraal gebiedsproces, waarin alle belanghebbenden actief meedenken.
- Voor het maken van het Gebiedsplan komt er een brede projectorganisatie met een Gebiedscommissie. Die gaat strategische en financiële keuzes maken. De Gebiedscommissie krijgt ondersteuning van een ambtelijke projectorganisatie die keuzes voorbereidt, onderzoek doet en plannen uitwerkt. De provincie is de opdrachtgever en trekker van de gebiedsontwikkeling.
- De NAM betaalt de kosten voor herstel of compensatie van de nadelige effecten van bodemdaling door gaswinning. De overheden zullen nadere afspraken maken over of, en hoeveel financiële middelen zij beschikbaar gaan stellen voor hun eigen opgaven.

Dit Plan van Aanpak (PvA) is een uitwerking van de Verkenning en Afspraken en is het spoorboekje van de gebiedscommissie om samen met de streek tot een gebiedsplan te komen. Eventuele detaillering van deze aanpak kan een plek krijgen in de werkplannen die jaarlijks gemaakt worden.

Dit PvA beschrijft:

- welke werkwijze er komt;
- hoe dit georganiseerd wordt;
- welke deelproducten gemaakt moeten worden en welke werkzaamheden daarvoor nodig zijn;
- welke planning er gehanteerd wordt;
- welke communicatie er gaat plaatsvinden.

2. Werkwijze

We hanteren vijf uitgangspunten voor het gebiedsproces:

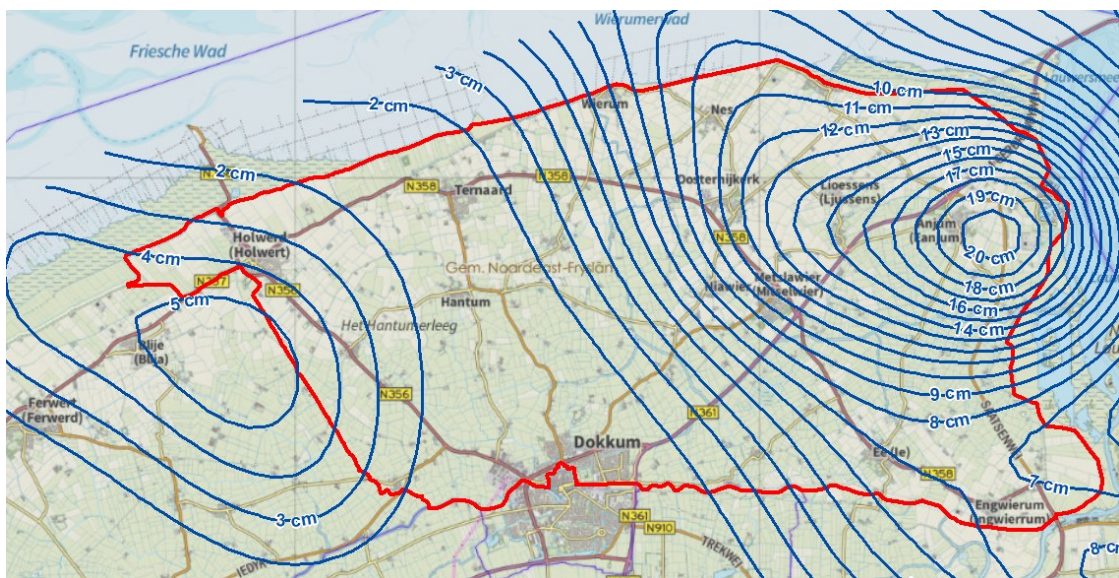
1. **Gebiedsgericht**
2. **Samen met de streek**
3. **Haalbaar en betaalbaar**
4. **Van grof naar fijn**
5. **Parallele sporen**

Deze lichten we hieronder toe.

2.1. Gebiedsgericht werken

Het gebiedsproces wordt in eerste instantie breed ingestoken. Naast oplossingen voor de nadelige effecten van bodemdaling door gaswinning op de waterhuishouding en landbouw, onderzoeken we ook of er in het gebied andere opgaven, wensen of kansen zijn die we in samenhang hiermee kunnen uitvoeren. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de thema's landbouw, natuur, water (ook droogte en verzilting), landschap en cultuurhistorie, leefbaarheid en energie. Als deze wenselijk en (financieel) haalbaar zijn, vertalen we ze naar concrete maatregelen in het gebiedsplan. Waar mogelijk versterken deze elkaar en kunnen we werk met werk maken.

Maatregelen omvatten in ieder geval ingrepen om de gevolgen voor de waterhuishouding te herstellen of compenseren. Het uitgangspunt daarbij is de meest recente bodemdalingsprognose uit 2020. Deze laat in 2050 een maximale bodemdaling nabij Eanjum zien tot 20 cm, als gevolg van de gaswinning uit de velden van de NAM in het projectgebied. Iedere vijf jaar (in 2025 is de eerstvolgende) worden nieuwe prognoses gemaakt. Deze kunnen aanleiding zijn voor een herijking van de opgave. De gebiedscommissie zal deze beoordelen en afwegen in hoeverre herziening van het gebiedsplan aan de orde is.

Figuur 1: De rode lijn is de grens van het watersysteem Dongeradielen, tevens projectgrens. De blauwe lijnen geven de verwachte einddaling in 2050 aan (bron: Statusrapport 2020). Het effect van mogelijke gaswinning bij Ternaard is hier niet in opgenomen.

Het watersysteem Dongeradielen vormt de begrenzing van het projectgebied. Schade als gevolg van bodemdaling door gaswinning aan dit systeem moet immers hersteld of gecompenseerd worden. Gedurende het maken van het gebiedsplan kan blijken dat er enkel maatregelen in een (oostelijk) deel van het plangebied getroffen hoeven worden. Dat kan aanleiding zijn om het plangebied te verkleinen, maar dit hoeft dus niet aan de orde te zijn als er in het gehele plangebied maatregelen (voor bijvoorbeeld klimaatadaptatie) getroffen worden.

De Gebiedscommissie stemt waar nodig af met andere projecten en processen in/nabij het plangebied. Dit gaat met name over de projecten Dijkverbetering Koehool-Lauwersmeer, Holwerd aan Zee, Gaswinning-Investeringsfonds Ternaard en de uitwerking van het Nationaal Programma Landelijk Gebied. Die afstemming vindt zoveel mogelijk plaats vanuit de ambtelijke projectorganisatie. Waar nodig kan er gezamenlijk bestuurlijk overleg van de Gebiedscommissie met andere commissies/ stuurgroepen plaatsvinden. De Gebiedscommissie zal afspraken maken over communicatie, grondaankopen, grond (m3) raakvlakken/ overlap in opgaven, ea.

2.2. Samen met de streek

Draagvlak in de streek is medebepalend voor het slagen van het gebiedsproces. We zullen veel aandacht besteden aan het creëren en behouden van zoveel mogelijk draagvlak. Heldere communicatie draagt hieraan bij. Duidelijk aangeven wat men wanneer van ons kan verwachten – en dit waarmaken is een van de succesfactoren. De hoofdlijnen voor de communicatieaanpak zijn opgenomen in bijlage 3.

We betrekken de streek actief bij de planvorming. Daarbij is het van groot belang wat de randvoorwaarden en uitgangspunten zijn. Dit zijn onder meer de Verkenning en de Afspraken, die als bijlagen zijn toegevoegd aan dit PvA. Als de Gebiedscommissie een product ‘rijp’ acht, wordt dit voorgelegd aan de streek. Dan kunnen belanghebbenden de voorstellen en eventuele alternatieven beoordelen. In een volgende voorlichting zal de Gebiedscommissie aangeven of en hoe zij onderdelen van het plan meer of minder aangepast heeft. Het proces voor het maken van het gebiedsplan en de rol van de streek daarin wordt verder toegelicht in paragraaf 2.4.

Als het nodig is kan ook een ‘special’ georganiseerd worden over een specifiek onderwerp, mogelijk voor een specifieke doelgroep. Bijvoorbeeld over een concept maatregel ‘Drainage’ of een concept schadevergoedingsregeling voor ‘Tijdelijke waterberging’.

2.3. Haalbaar en betaalbaar

Bij voorstellen van de gebiedscommissie aan de streek is duidelijk in hoeverre financiële middelen beschikbaar zijn om deze te kunnen realiseren. En of er andere aandachtspunten zijn. Dit is cruciaal om te voorkomen dat verkeerde (te hoge) verwachtingen ontstaan die we niet waar kunnen maken. In het gebiedsplan worden alleen maatregelen opgenomen waar geld voor is om deze uit te voeren. Opgaven, kansen en wensen waar geen financiële dekking is, worden als ambitie benoemd. Deze vertalen we niet naar maatregelen. Als er gedurende het gebiedsproces geld beschikbaar komt, beoordeelt de Gebiedscommissie of en zo ja hoe een extra ambitie in het proces meegenomen kan worden en legt dit ter besluitvorming voor aan de verantwoordelijke overheden.

2.4. Van grof naar fijn

Om een gebiedsplan te maken, gaan we de onderstaande vijf stappen doorlopen. Daarbij neemt het detailniveau steeds verder toe. Het proces dat we doorlopen is transparant en keuzes die daarin gemaakt worden zijn herleidbaar. Elke stap wordt afgesloten met een besluit. De ambtelijke projectorganisatie bereidt deze voor.

We definiëren eerst bouwstenen voor het gebiedsplan en stellen deze vast (stap 1). Met deze bouwstenen maken we, samen met de streek, een ontwerp-gebiedsplan (stap 2). Dit legt GS ter visie zodat hier zienswijzen over ingediend kunnen worden (stap 3). Waar nodig passen we het plan nog aan (stap 4), waarna GS het definitieve plan vaststelt (stap 5). Daarna kan de uitvoeringsfase starten, waarin het gebiedsplan technisch uitgewerkt wordt en vervolgens uitgevoerd. Hier volgt een toelichting per stap.

Stap 1: Bouwstenen definiëren

In deze stap bepalen we met welke bouwstenen we het gebiedsplan gaan maken. Een bouwsteen is een onderdeel van het gebiedsplan. Er zijn twee soorten bouwstenen: inhoudelijke bouwstenen en instrumenten. Het definiëren van de bouwstenen is beschrijving van de feitelijke situatie, zonder waardeoordeel. Daarnaast inventariseren we algemene randvoorwaarden, zoals omgevingsvisies en bestemmingsplannen.

a. Inhoudelijke bouwstenen

Dit zijn de inhoudelijke thema's in het plan, die uiteindelijk vertaald (kunnen) worden naar maatregelen en/of randvoorwaarden. Dit is in ieder geval het herstellen of compenseren van schade aan het watersysteem door bodemdaling als gevolg van aardgaswinning. Andere bouwstenen voor het gebiedsplan kunnen zijn:

- Water, klimaat (adaptatie)
- Landbouw
- Natuur, Weide- en akkervogels, Ganzen
- Landschap, Cultuurhistorie
- Leefbaarheid
- Energie
- Recreatie

De bouwstenen worden in samenhang met elkaar bekeken.

Per bouwsteen beschrijven we:

- De huidige situatie
- De opgaven, wensen en kansen
- Welke financiële middelen beschikbaar zijn
- Kaart waarop opgaven, wensen en kansen (met en zonder financiële dekking) zijn afgebeeld.
- De randvoorwaarden (vanuit beleid) voor de maatregelen in het gebiedsplan

In de verkenningfase is al veel onderzocht. Deze informatie zal worden benut bij het samenstellen van de bouwstenen.

De maatregelen om schade aan het watersysteem te herstellen of te compenseren zullen de kern vormen van het gebiedsplan. Daarom werken we mogelijke oplossingsrichtingen van deze wateropgave uit naar verschillende schetsontwerpen. Op deze schetsen is aangegeven waar welke maatregelen getroffen kunnen worden om schade aan het watersysteem te herstellen/compenseren. Andere wensen, kansen en ambities, waar financiële dekking voor is, kunnen hier bij het opstellen van het ontwerp-gebiedsplan aan gekoppeld worden om tot integrale voorstellen te komen.

Beleidsambities en financiële beschikbare middelen worden geïnventariseerd bij de deelnemende overheden. Om de wensen vanuit de landbouw scherp te krijgen verspreiden we een enquête onder agrariërs/ grondeigenaren in het gebied. Aanvullend daarop kunnen bijvoorbeeld

gesprekken met dorpsbelangen georganiseerd worden om kansen/wensen vanuit de bredere bevolking te inventariseren. Hierbij is het van belang om vanaf het begin de verwachtingen scherp neer te zetten over de (financiële) (on)mogelijkheden in het kader van dit gebiedsproces.

Indien tijdens het gebiedsproces nieuwe (beleids-)ambities of randvoorwaarden ingebracht worden, zullen deze worden besproken en voorgelegd aan de gebiedscommissie. Dit kan aanleiding zijn voor herziening van het gebiedsplan, als partijen daar in gezamenlijkheid toe besluiten. Daarbij zal inzichtelijk worden gemaakt welke financiële consequenties herziening van het gebiedsplan heeft en hoe deze kosten over partijen worden verdeeld.

b. Instrumenten

We beschrijven welke instrumenten we kunnen inzetten om de opgaven, wensen en kansen te realiseren. Denk daarbij aan:

- Grondverwerving/ grondruil
- Schadevergoedingen/ afkoop
- Kwalitatieve verplichting op de grond
- Functieverandering grond
- Schadevergoedingsregeling drainage
- Reserveringen (voor gewasschade bijvoorbeeld tijdens uitvoering.)

De Gebiedscommissie stelt de bouwstenen vast waarmee zij het gebiedsplan wil maken en informeert de betrokken besturen hierover.

Stap 2: Ontwerp-gebiedsplan maken

Met de bouwstenen waar financiële dekking voor is gaan we een ontwerp-gebiedsplan maken. Dat is in ieder geval voor het compenseren of herstellen van schade door gaswinning. Bouwstenen waar op dat moment geen financiële dekking voor is, benoemen we als ambities. We proberen het gebiedsplan zo te maken dat deze ambities in de toekomst niet onmogelijk gemaakt worden. Als gedurende het maken van het gebiedsplan financiering beschikbaar komt, zal de gebiedscommissie beoordelen of en op welke wijze ambities ingepast kunnen worden. Het gebiedsplan zal in ieder geval moeten voldoen aan de randvoorwaarden uit bestaand beleid.

We maken de eerste schets van het ontwerp gebiedsplan in een integrale werksessie (schetsschuit) van meerdere dagdelen. Hierbij zijn alle relevante disciplines en betrokkenen vertegenwoordigd, afhankelijk van de vastgestelde bouwstenen. Zowel ambtelijk als een nader te bepalen afvaardiging uit de streek (bijvoorbeeld achterban gebiedscommissie (landbouw, natuur, landschap), dorpsbelangen (leefbaarheid), e.d.). Door met elkaar in gesprek te gaan, leren de deelnemers elkaars opgaven en wensen kennen. Het geeft zicht op draagvlak voor de voorstellen. Tegenstrijdigheden worden zichtbaar en er kan samen gezocht worden naar synergie. Dit is de basis voor een integraal en haalbaar plan. Bijkomend voordeel is dat alle betrokkenen samen het wordingsproces van het plan meemaken.

Tijdens de schetsschuit tekenen we samen meerdere opties, om te onderzoeken wat meest wenselijke en haalbare oplossingen kunnen zijn. Deze opties presenteren we aan de streek en bepalen mede op basis daarvan wat het voorkeursmodel is.

Het maken van het ontwerp-gebiedsplan doen we vervolgens stapsgewijs, door conceptversies steeds te bespreken met de streek, reacties te verwerken en het plan in steeds meer detail uit te werken. De maatregelen worden steeds nauwkeuriger ingetekend op de inrichtingskaart en de kosten (nauwkeuriger) geraamd en toebedeeld. Ook wordt het instrumentarium steeds verder uitgewerkt.

We maken zoveel conceptversies als we nodig achten om tot een gedragen definitief ontwerp-gebiedsplan te komen. Dit is geen vrijbrief voor talloze concepten. We streven naar een doelgericht proces en werken zo effectief mogelijk. Onder meer door voort te bouwen op keuzes die gemaakt zijn en voorstellen gedegen voor te bereiden. Het is aan de gebiedscommissie om uiteindelijk herleidbaar en onderbouwd met een afgewogen voorstel te komen richting GS.

Uiteindelijk adviseert de gebiedscommissie aan GS om het ontwerp-gebiedsplan ter visie te leggen (zie volgende stap). Het ontwerp-gebiedsplan is in feite het eindvoorstel van de gebiedscommissie, via GS, aan de streek. Het is de versie van het plan waarvan de gebiedscommissie zegt dat dit wat haar betreft, alles afwegende, het optimum is tussen de verschillende bouwstenen. Ingediende zienswijzen over het ontwerp-gebiedsplan kunnen aanleiding zijn om nog aanpassingen te doen. Het is van groot belang dat daarbij ook de (financiële) gevolgen daarvan worden betrokken.

Hoe het (ontwerp-)gebiedsplan is opgebouwd, staat in hoofdstuk 4.

Aanvullende opmerkingen:

- Het concept-ontwerp gebiedsplan geeft richting aan waar in het gebied de (meeste) maatregelen uitgevoerd zullen moeten worden. Het is de bedoeling dat op basis van deze informatie redelijkerwijs kan worden beoordeeld of een grondaankoop of bedrijfsverplaatsing zinvol is, mocht zich in dit stadium een kans voordoen.
- Op basis van het concept-ontwerp gebiedsplan doen we een voorstel voor welke instrumenten (zoals aangegeven onder b bij stap 1) gebruikt kunnen worden om de benodigde maatregelen te realiseren. Ook worden kosten geraamd en een voorstel gedaan voor de toedeling daarvan aan de betrokken partijen.

Stap 3: Zienswijzen

GS legt het ontwerp gebiedsplan conform afdeling 3.4 Algemene wet bestuursrecht ter visie. Gedurende zes weken kan hier met een zienswijze op gereageerd worden. Het plan moet dus voldoende duidelijk maken welke gevolgen dat heeft voor belanghebbenden in het plangebied.

Stap 4: Verwerken zienswijzen in definitief gebiedsplan

Zienswijzen worden - op advies van de Gebiedscommissie - door GS beantwoord en zijn eventueel aanleiding voor aanpassing van het ontwerp gebiedsplan.

Stap 5: Definitief gebiedsplan vaststellen

GS stelt het gebiedsplan vast. Tegen dit besluit is het niet mogelijk beroep in te stellen bij de rechter. Tegen volgende besluiten die direct bindend zijn voor burgers, bedrijven en andere overheden is dit wel mogelijk.

Het aankoopstrategieplan (paragraaf 3.2) volgt in het spoor van het gebiedsplan en wordt gelijktijdig en ook van grof naar fijn uitgewerkt. Zodra het concept-ontwerp gebiedsplan vastgesteld is, kan gestart worden met het opstellen van het ASP. Het ASP is niet openbaar.

2.5. Parallele sporen

Voor de uitvoering van het gebiedsplan is (landbouw)grond nodig. Bijvoorbeeld voor het realiseren van waterberging op die gronden. Of om (bij grondruil/herverkaveling) die gronden te kunnen ruilen met andere gronden waar maatregelen voorzien zijn.

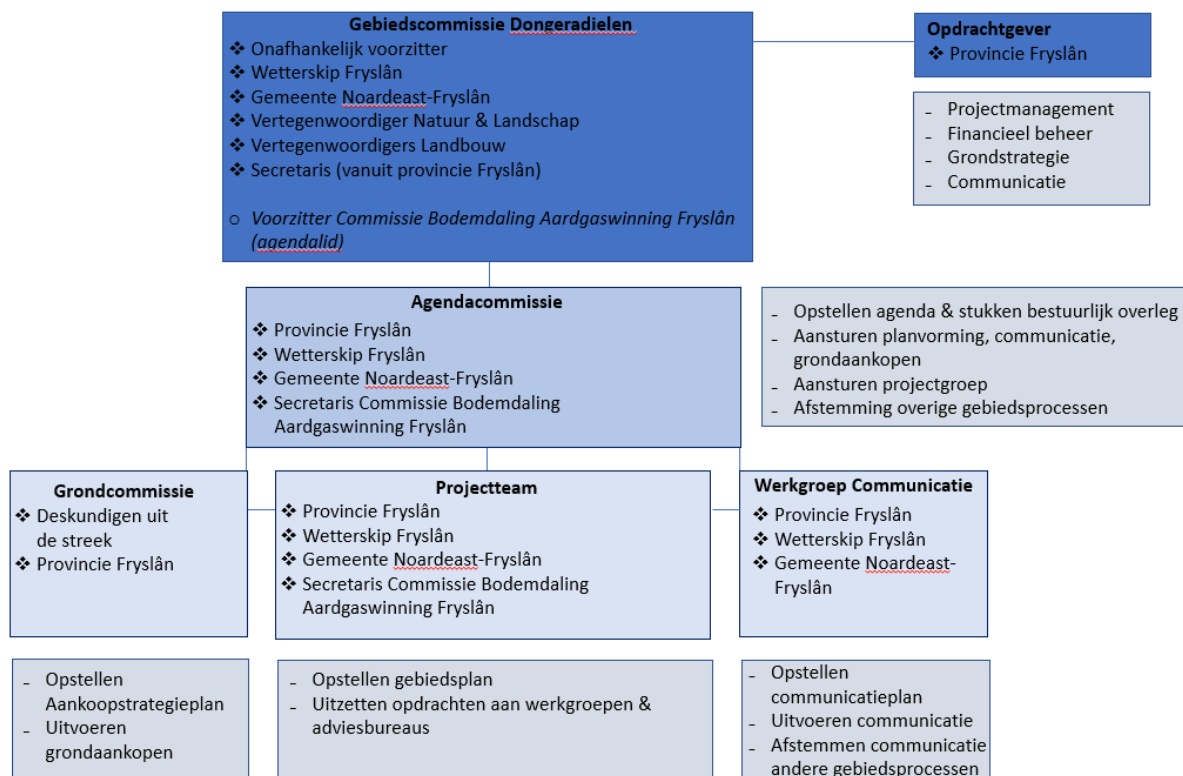
Voor de verwerving van grond maken we een Aankoopstrategieplan (ASP), passend bij het gebiedsplan en afgestemd op de omgevingsprojecten. Beide plannen worden gezamenlijk vastgesteld, waarna de uitvoeringsfase kan starten.

Aankoop van grond en/of verplaatsing van agrarische bedrijven kan echter tijdrovend zijn. Daarmee kan de uitvoeringsfase een langdurig proces worden. Daarom kiezen we ervoor om al tijdens de planfase te starten met de aankoop van grond en mogelijk het verplaatsen van bedrijven. Op die manier kunnen we ook kansen verzilveren die zich tijdens de planvorming voordoen. We stellen hiervoor, vooruitlopend op het ASP, een aankoop/verplaatsingsleidraad op. De leidraad wordt door de gebiedscommissie ter vaststelling aan GS aangeboden. Deze leidraad is vertrouwelijk en niet openbaar.

We volgen dus twee parallelle sporen: (1) het opstellen van het gebiedsplan en (2) aankoop en verplaatsing. Voor deze benadering is het noodzakelijk al vroeg in het planproces te kunnen beoordelen of een aankoop/verplaatsing zinvol is. Dat vraagt dat de hoofdlijnen/ contouren van het Gebiedsplan, de verwachte maatregelen en inzet van instrumenten zo vlot mogelijk bepaald worden. Die hoofdlijnen vormen namelijk belangrijke input voor het ASP. En dan met name welke behoefte/ omvang er voor grondaankopen is. Die behoefte hangt o.a. sterk af van de manier waarop compenserende waterberging in het gebied 'ingepast' gaat worden. Maar ook van de wenselijkheid om instrumenten zoals kavelruil in te zetten of het toepassen van de Waterwet.

3. Organisatie

In de Verkenning en Afspraken in onderstaand organisatiemodel afgesproken. Hier volgt een korte toelichting en nadere invulling van dit model.

Figuur 2: organogram

Gebiedscommissie

De gebiedscommissie adviseert haar opdrachtgever GS over te nemen besluiten. Indien nodig nemen Wetterskip en/of gemeente Noardeast Fryslân vanuit hun eigen bevoegdheden besluiten. Bijvoorbeeld over de financiering van voorstellen. GS neemt kennis van deze besluiten en betreft die bij haar eigen besluitvorming.

De leden van de gebiedscommissie raadplegen, naar behoefte, hun achterban ter voorbereiding op vergaderingen van de gebiedscommissie. De projectorganisatie zorgt daarom voor tijdige verstrekking (ca. 10 werkdagen) van de stukken. Al hetgeen besproken wordt in de gebiedscommissie is vertrouwelijk. De gebiedscommissie presenteert haar voorstellen eensgezind naar buiten.

De provincie heeft als opdrachtgever geen zitting in de gebiedscommissie. Indien gewenst verzoekt de gebiedscommissie de provincie op bestuurlijk of ambtelijk niveau op ad hoc basis deel te nemen aan vergaderingen van de gebiedscommissie.

Taak/ rol	Naam	Organisatie
voorzitter	Marga Waanders	
Lid	Pieter Braaksma	Gemeente Noardeast-Fryslân
Lid	Frank Jorna	Wetterskip Fryslân
Lid	Douwe Anema	Nederlandse Akkerbouw Vakbond
Lid	Harm Wiegersma	Nederlandse Melkveehouders Vakbond
Lid	Pyt Sipma	Agrarisch Collectief Waadrâne
Lid	Jelle van der Galiën	LTO Noord
Lid	Jelle Arjaans	Natuur en Landschap
Agendalid	Klaas-Arie Beks	CBAF
secretaris	Jouke Eppenga	Provinsje Fryslân

De ambtelijke projectorganisatie draagt zorg voor het opstellen van de (deel)producten. Deze organisatie bestaat uit de volgende reguliere overleggen. Daarnaast vindt er afstemming plaats binnen de organisaties van de deelnemende partijen.

Agendacommissie

De agendacommissie is het voorportaal van de Gebiedscommissie. De agendacommissie bepaalt of stukken rijp zijn om aan de Gebiedscommissie voor te leggen. In de agendacommissie werken de volgende medewerkers samen:

Taak/ rol	Organisatie
Voorzitter	Provinsje Fryslân
Adviseur Wetterskip	Wetterskip Fryslân
Adviseur gemeente	Gemeente Noardeast-Fryslân
Adviseur CBAF	Secretaris CBAF
Voorzitter gebiedscommissie	

Projectgroep

Aan de basis van de productie van het gebiedsplan staat de projectgroep. De projectgroep heeft een ambtelijke projectorganisatie ter ondersteuning. In die projectgroep werken de volgende medewerkers samen:

Taak/ rol	Organisatie
Voorzitter	Provinsje Fryslân
Adviseur Wetterskip	Wetterskip Fryslân
Adviseur gemeente	Gemeente Noardeast-Fryslân
Adviseur CBAF	Secretaris CBAF
Naar behoefte inhoudelijk specialisten	

Grondcommissie

De grondcommissie werkt aan de advisering van de grondverwerving en bedrijfsverplaatsingen, en draagt bij aan het opstellen van het ASP. De gebiedscommissie benoemt de leden van de grondcommissie. De grondcommissie bestaat uit deskundigen met goede kennis van de landbouwsector in het plangebied, aangevuld met vertegenwoordigers uit de ambtelijke organisatie. De volgende functies zijn daarin vertegenwoordigd:

- voorzitter
  - inhoudelijk deskundigen
  - projectleider (agenda voorbereiding, e.d.)
  - ondersteuner (verslag e.d.),
  - coördinator vastgoed (provincie)
  - grondverwerper (provincie)
- In de grondcommissie werken de volgende medewerkers samen:

Werkgroep communicatie

De werkgroep draagt zorg voor communicatie en stelt het communicatieframe (bijlage 3) op. De werkgroep stemt af met andere grote projecten in het gebied. In de werkgroep werken de volgende medewerkers samen:

Taak/ rol	Organisatie
Voorzitter	Provinsje Fryslân
Secretaris	Provinsje Fryslân
Adviseur Wetterskip	Wetterskip Fryslân
Adviseur gemeente	Gemeente Noardeast-Fryslân
Inhoudelijke input	Provinsje Fryslân

Commissie Bodemdaling Aardgaswinning Fryslân

De CBAF beoordeelt of schades door bodemdaling in Friesland komen door aardgaswinning. Als de Commissie positief oordeelt, vergoedt het gaswinningsbedrijf (de NAM in dit geval) de schade. De secretaris van de CBAF draagt bij aan de voorstellen die aan de gebiedscommissie voorgelegd worden. De voorzitter van de CBAF is agendalid van de gebiedscommissie. De rol en taak van de commissie Bodemdaling Aardgaswinning Fryslân (CBAF) is nader toegelicht in de Verkenning en Afspraken.

4. Producten

Het is van belang om hetzelfde beeld te verkrijgen over de vorm/ inhoud/ detailniveau van het Gebiedsplan en de daarvoor te maken deelproducten. En welke werkzaamheden daarvoor nodig zijn. Deze worden daarom hieronder gedefinieerd.

4.1. Gebiedsplan

Het gebiedsplan bestaat uit een tekst(boekje) en een bijbehorende kaart van het plangebied. Op de kaart is exact aangegeven welke fysieke gebiedsgerichte maatregelen waar uitgevoerd gaan worden. In de tekst worden deze per thema toegelicht. Maatregelen worden alleen opgenomen als er geld voor beschikbaar is. Randvoorwaarden uit bestaand beleid (bijv. planologische bescherming van kruinige percelen of terpen) moeten altijd opgenomen worden.

Het abstractieniveau is dusdanig dat voor iedereen begrijpelijk is wat er waar gaat gebeuren. Het gebiedsplan is een definitief inrichtingsplan. De kosten van de maatregelen worden op basis hiervan geraamd en naar rato toebedeeld aan de deelnemende partijen. Ook de grondbehoefte en locatie daarvan is daarmee definitief. Het gebiedsplan vormt de basis voor grondruil/herverkaveling. . Detaillering van de maatregelen vindt in verschillende technische bestekken plaats in de uitvoeringsfase.

De inhoudsopgave van het (ontwerp) gebiedsplan ziet er als volgt uit:

1. Inleiding

Schets van aanleiding, opgave, organisatie, werkwijze, plangebied, ed.

2. Opgaven en randvoorwaarden (bouwstenen)

Per thema een beschrijving van (a) huidige situatie en (b) te realiseren opgaven, wensen, kansen en (c) randvoorwaarden vanuit beleid. Thema's (kunnen) zijn: water en klimaat(adaptatie), Landbouw, Natuur/Weidevogels/Ganzen, Landschap en Cultuurhistorie, Leefbaarheid, Energie, Recreatie.

3. Inrichting en maatregelen

Beschrijving van de hoofdlijnen voor de herinrichting van het plangebied. Toelichting van de maatregelen, bijvoorbeeld de aanleg van drainage, verbreding van watergangen en aanpassing van stuwen.

4. Instrumentarium

Beschrijving van de instrumenten die ingezet gaan worden om de maatregelen uit te voeren. Bijvoorbeeld grondverwerving en wettelijke herverkaveling, schadevergoedingsregelingen en kwalitatieve verplichtingen. Afspraken over eigendom, beheer en onderhoud.

5. Organisatie en uitvoering

Beschrijving van de uitvoeringsorganisatie. Toelichting van taken, rollen en bevoegdheden.

6. Begroting en financiering

Samenvatting van de kostenraming van de maatregelen en een toedeling van deze kosten aan de verschillende partijen en bijbehorende financiering.

7. Communicatie, procedure en vervolgstappen

8. Bijlagen (o.a. planmaatregelkaart, drainagekaart)

Het Gebiedsplan moet voldoen aan de vereisten van een inrichtingsplan in het kader van de Wet inrichting landelijk gebied (Wilg). Zodra de Omgevingswet in werking treedt, wordt de Wilg hierin opgenomen. Dat heeft geen invloed op inhoudelijke eisen aan het gebiedsplan. Procedureel wijzigen er onder de Omgevingswet wel twee zaken ten opzichte van de Wilg:

- a. Onder de Omgevingswet wordt afzonderlijk besloten over het Inrichtingsprogramma en het Inrichtingsbesluit. Deze besluiten zullen in de praktijk tegelijk worden genomen. Onder het huidige regime van de Wilg vormen deze beide elementen samen één besluit.

Onder de Omgevingswet wordt dit dus formeel gesplitst. Het inrichtingsprogramma is het beleidsmatige gedeelte en bestaat uit: (i) een concretisering van het beleid en (ii) een samenhangend pakket aan maatregelen en voorzieningen voor verbetering van de inrichting van het landelijk gebied. Dit is in feite het inhoudelijke deel van het gebiedsplan.

Met het Inrichtingsbesluit kunnen GS beschikken over de bijzondere instrumenten voor landinrichting die zijn opgenomen in de Omgevingswet (en nu in de Wilg), zoals de toedeling van eigendom, het beheer en het onderhoud van voorzieningen van openbaar nut en de regeling voor herverkaveling met het ruilbesluit en het besluit geldelijke regelingen.

De wijze van besluitvorming (in één of twee besluiten) zal afgestemd worden op het moment van in werking treden van de Omgevingswet.

- b. Onder de Omgevingswet wordt een MER-beoordeling waarschijnlijk verplicht voor landinrichtingsprojecten. Op basis van de uitkomst van deze beoordeling neemt GS een besluit of het project MER-plichtig is. Als dit het geval is, zal bij vaststelling van het gebiedsplan een MER-rapportage bijgevoegd moeten worden, waarin de milieueffecten van het plan onderzocht zijn.

Op basis van de Wilg zijn er criteria (ondergrenzen) vastgesteld op basis waarvan een MER-beoordeling verplicht is of niet. Een MER-beoordeling is nu dus nog niet altijd nodig.

Bij een verplichting onder de Omgevingswet wordt een MER-beoordeling zo spoedig mogelijk in het proces gedaan.

4.2. Aankoopstrategieplan

Voor de latere uitvoering van planmaatregelen en (wettelijke) verkaveling is de beschikbaarheid van gronden (landbouwpercelen) van cruciaal belang. Om tot een doelmatige grondverwerving te komen, is er een aankoopstrategieplan (ASP) nodig. Op basis van dat plan kan de provincie namens de Gebiedscommissie de gewenste/ benodigde grondverwerving of bedrijfsverplaatsingen uitvoeren. De Gebiedscommissie (en haar grondcommissie) bereidt dat ASP samen met de provincie (Vastgoed) voor. GS stelt dat ASP vast.

Het doel van het ASP is het eenduidig weergeven van het proces om te komen tot verwerving van de gronden welke benodigd zijn voor de gebiedsontwikkeling Dongeradielen. Dit doel wordt bereikt door vastlegging van de planologische en juridische kaders, beschrijving van de omvang van de verwerving, aanduiding van de toe te passen grondbeleidsinstrumenten, de strategie en een procesbeschrijving van verwervingshandelingen. Ook wordt aangegeven welke financiële middelen er zijn voor vastgoed en hoe met deze middelen wordt omgegaan. Hierdoor ontstaat inzicht in de werkwijze bij de verwerving van de gronden en over de diverse aspecten van grondverwerving, en wordt een doorkijk gegeven in de benodigde termijnen.

Ook wordt in het ASP ingegaan op het beheer van de gronden gedurende de periode dat deze in eigendom zijn, alsmede op de procedure bij verkoop van de gronden die niet in de (wettelijke) herverkaveling zijn toegedeeld.

5. Planning

Aan de hand van het stappenplan in paragraaf 2.4 is op hoofdlijnen een planning (bijlage 4) gemaakt. Doel hiervan is inzichtelijk te maken hoe het proces er op hoofdlijnen uitziet. Daarmee kunnen ook de juiste verwachtingen gewekt worden bij alle betrokkenen over de duur van het proces.

Hier volgt per stap een korte toelichting. In de jaarlijkse werkplannen kan, indien gewenst, in meer detail een planning opgenomen worden over de werkzaamheden van het komende jaar.

- **Bouwstenen:** we beginnen hier in 2022 mee: inventarisatie van de ambities, opgaven en kansen die we zien en waar is geld voor? Zodra de informatiebijeenkomst over het PvA is geweest, kunnen we de landbouwenquête versturen. De resultaten zijn input voor de bouwsteen landbouw. De gebiedscommissie stelt de bouwstenen vast en informeert haar achterban daarover.
- **Ontwerp-gebiedsplan:** We beginnen met een integrale werksessie (schetsschuit) om een eerste schets te maken waarop alle bouwstenen een plek hebben gekregen. Daarmee worden tegenstrijdigheden en synergie tussen de bouwstenen inzichtelijk. Er kunnen meerdere opties geschetst worden. Deze presenteren we aan de streek, verwerken reacties en werken zo toe naar een voorkeursmodel dat als ontwerp-gebiedsplan ter visie gelegd wordt door GS.
- **Zienswijzen:** op het ontwerp-gebiedsplan kunnen gedurende zes weken zienswijzen ingediend worden
- **Definitief gebiedsplan:** we beantwoorden zienswijzen in een Reactienota en passen het plan waar nodig aan. Op advies van de gebiedscommissie stelt GS het gebiedsplan vervolgens vast. Op dat moment moet ook duidelijk zijn wat de kosten van de maatregelen zijn en hoe deze verdeeld worden over de verschillende partijen.
- **Grond:** parallel aan de stappen hierboven om een gebiedsplan te maken, proberen we ook op de juiste plekken grond te verwerven. Wat de juiste plek is, zal uiteindelijk uit het gebiedsplan moeten blijken. De wijze van verwerving leggen we vast in een Aankoopstrategieplan, dat we opstellen op basis van het ontwerp-gebiedsplan. Vooruitlopend daarop stellen we een aankoopleidraad op. Dit doen we zo snel mogelijk, zodat we een basis hebben om ook op korte termijn verwervingen te kunnen doen.

Projectbeheersing

In de Afspraken (bijlage 2) hebben de CBAF en overheden afspraken gemaakt over het financieel beheer van het project in de planfase. De NAM (voor)financiert via CBAF de proceskosten, onderzoekskosten en kosten voor grondaankopen en bedrijfsverplaatsingen. Bij afronding van het gebiedsplan bepalen partijen gezamenlijk in welke mate de gemaakte kosten voor de planfase bodemdaling gerelateerd zijn. Op basis daarvan zal verrekening plaatsvinden tussen de partijen. NAM financiert alleen kosten die worden gemaakt voor het uitwerken en realiseren van maatregelen die genomen moeten worden naar aanleiding van schade als gevolg van bodemdaling door gaswinning. De Gebiedscommissie zal hiervoor een voorstel maken voor de CBAF. De provincie voert het financieel beheer.

Aan het eind van elk jaar maken we een werkplan met daarin een vooruitblik naar het komende jaar; welke werkzaamheden zijn voorzien, welke vorderingen in het proces wil de Gebiedscommissie maken en welke proceskosten worden verwacht. Daarbij kan ook in meer detail een planning opgenomen worden. Twee keer per jaar wordt de voortgang gemonitord in een rapportage waarin de vorderingen en resultaten worden beschreven, en de kosten die dat heeft geveerd. Dan wordt ook de planning en risico-inventarisatie bijgewerkt. Risicomanagement

is integraal onderdeel van de werkwijze van de projectorganisatie, onder meer door dit periodiek op de agenda te zetten.

Gedurende de planfase bewaakt de gebiedscommissie de scope van het project: een gebiedsplan met maatregelen om nadelige effecten van bodemdaling door gaswinning te herstellen of te compenseren. En daarbij te onderzoeken of andere opgaven, wensen of kansen hieraan gekoppeld kunnen worden bij voldoende draagvlak en beschikbaarheid van financiële middelen.

BIJLAGE 1: Verkenning

BIJLAGE 2: Afspraken CBAF - Overheden

BIJLAGE 3: Communicatieframe

Doel	Doelgroepen	Middelen	Kalender
Het creëren van bewustwording en draagvlak in de streek voor het gebiedsproces door: a. Voorspelbaarheid: helder proces. Rol van de streek daarin is duidelijk. b. Betrouwbaarheid: Wat je belooft (niet) te doen, waar maken c. Meerwaarde: zoeken naar 'plus' voor belanghebbenden d. Verwachtingsmanagement: vanaf eerste moment is duidelijk wat men kan verwachten	geïnteresseerden in de streek: <ul style="list-style-type: none"> • Individuele agrariërs • Landbouworganisaties • Inwoners • Dorpsbelangen • Natuurorganisaties • Betrokken bedrijven Pers	<u>Informeren</u> <ul style="list-style-type: none"> • Website • Nieuwsbrief • Informatiebijeenkomsten • Lokale krant • Social media: bestaande kanalen gebruiken • Persberichten <u>Meedenken</u> <ul style="list-style-type: none"> • Informatiebijeenkomsten (aanwezig) • Tijdelijk online reactieformulier bij nieuwe nieuwsbrief of bijeenkomst (iedereen) • Enquête (agrariërs / grondeigenaren) • Gesprek (dorpsbelangen)	Q1 2023 informatiebijeenkomst over PvA, met uitnodiging in: <ul style="list-style-type: none"> - Nieuwsbrief - Krantenartikel - Online bericht Verder naar behoefte, passend bij de planvorming.

BIJLAGE 4: Planning

Planfase gebiedsproces Dongeradielen

